

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Гонта С.В.

*асистент, молодший науковий співробітник,
Чернігівський національний технологічний університет*

МОДЕЛІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Наразі Україна перебуває в стані активних реформ, спровокованих як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Незважаючи на численні виклики, що повстають перед нашою державою, водночас ми маємо широкі можливості для модернізації економічної системи та підвищення її ефективності. Однією зі складових, що напряду впливають на конкурентоспроможність національної економіки є інноваційна діяльність, яка передбачає як генерацію нових розробок і винаходів, так і їх безпосереднє впровадження у виробництво.

Для досягнення оптимальних результатів, недостатньо лише генерувати нові знання та розробки, не менш важливим є їх подальша комерціалізація. Тому кожна держава формує національну інноваційну систему (НІС) – «мережу взаємопов'язаних інституцій в державному та приватному секторах, чия діяльність і взаємодія ініціюють, привносять, видозмінюють та розповсюджують... інновації» [1]. Враховуючи, що НІС України потребує науково-обґрунтованої модернізації, ми вважаємо за доцільне розглянути досвід однієї з найуспішніших в цьому плані країн – Великобританії.

Британська НІС формувалася протягом тривалого часу. Підвалини інноваційного регулювання були закладені ще у 1623 році, з

прийняттям «Статуту про монополії» – документу, що надавав кожному, хто винайде та використає технологічне нововведення, виключне право на його використання протягом певного часу. Це позитивно вплинуло на розвиток промисловості, та стало предтечею сучасного патентного законодавства [2].

Сучасна НІС Великобританії має за мету максимізацію економічних ефектів через виробництво наукоємної продукції, популяризацію науки та освіти, створення нових робочих місць. Наразі вона складається з трьох структурних компонентів: освіта та генерація знань, інноваційна інфраструктура, фінансування інноваційної діяльності.

Основою британської системи генерації знань є університети та інститути, в яких виконується значна частина всіх досліджень. Права на результати НДДКР, зроблених в межах певного університету, залишаються за ним. Таким чином, саме університет відповідає за захист інтелектуальної власності та мотивацію вчених. Вагомим фактором також є широке залучення студентів до наукових проектів, що окрім прямого організаційного ефекту (наявність персоналу, який здатний виконувати низько кваліфіковані завдання), виконує ще й освітні та мотиваційні функції – набуття студентами практичного досвіду науково-дослідної діяльності, та причетність до створення певного інтелектуального продукту [3].

Важливою складовою інноваційної інфраструктури є підтримка вчених, оцінка комерційної привабливості проекту, захист прав на розробку, та подальший супровід на ринку. Це забезпечують інститути інноваційної підтримки, які можуть бути як структурною частиною університету, так і окремими дочірніми компаніями. Схожі функції виконують і приватні інформаційні агентства, які займаються пошуком перспективних наукових проектів та представників бізнесу,

які готові впроваджувати їх у виробництво. Окрім того, в Великобританії є розвинута система бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних центрів та технопарків, які підтримуються державою.

Ще одним важливим аспектом комерціалізації наукових досліджень є диверсифікована система фінансування НДДКР. Департамент інновацій, університетів та компетенцій (DIUS), орган, який розподіляє та контролює використання бюджетних грошей на наукові дослідження, в свою чергу, фінансує кілька програм та компаній, спрямованих на підтримку науки та інноваційної діяльності. Зокрема, Наукові ради Великобританії (RCUK), органи приватно-державного співробітництва, які координують та фінансують наукові дослідження у широкому спектрі, як фундаментальні, так і прикладні. Гроші розподіляються за допомогою грантів, одним із критеріїв оцінки прикладних проектів є можливість комерціалізації та доцільність впровадження результату у виробництво. Ще однією організацією, що фінансується DIUS є Рада з технологічної стратегії (TSB), яка безпосередньо займається підтримкою КДДКР у найбільш перспективних сферах, та мають найбільший потенціал до зміцнення національної економіки. Установа надає як фінансову підтримку в процесі розробки, так і допомогу з пошуку потенційних виробників [4].

Окремо необхідно згадати програму Ініціатива наукових досліджень, що проводяться малим бізнесом (SBRI). Її головною метою є стимуляція інноваційної діяльності малого бізнесу, та фінансова підтримка підприємств, які хочуть впровадити результати НДДКР у виробництво. Фінансування відбувається шляхом конкурсу. Наразі до цієї Ініціативи долучилися також Міністерство Оборони та Департамент охорони здоров'я, та здійснюють фінансування профільних розробок.

Таким чином, ми розглянули британську модель комерціалізації результатів наукових досліджень. Хоча кожен уряд Великобританії коректує числові показники, сама система залишається незмінною та ефективною. Її основою є гарантування прав на інтелектуальну власність установам, що її виробили, та низка взаємопов'язаних організацій, що фінансують, контролюють та супроводжують наукові дослідження, впроваджуючи державну стратегію інноваційного розвитку. Ми вважаємо за доцільне вивчення досвіду Великобританії для розробки української НІС.

Список використаних джерел:

1. Махортова В.К. Национальная инновационная система Великобритании / В.К. Махортова // Вестник Брянского государственного университета. – 2014. – № 3. – С. 134.
2. Пилленко А. Право изобретателя. Привилегии на изобретения и их защита в русском и международном праве. / А. Пилипенко // СПб. – 1903. – Т. 1. – С. 84.
3. Коммерциализация результатов научно-технической деятельности: европейский опыт, возможные уроки для России / [В. М. Бузник и др.]; под ред.: В. В. Иванова [и др.]. – Москва: Центр исслед. проблем развития науки РАН, – 2006. – 263 с.
4. Скотт Р. Инновационная стратегия Великобритании / Р. Скотт // Форсайт. – 2009. – № 4 (12). – С. 16-21.